

LUND UNIVERSITY

Syftar syftet på syftet?

Om att ändra relationen mellan bakgrunden, vad som ska göras och vad man vill säga
Dryselius, David

Published in:
Festskrift till Birgitta Nyström

2026

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Dryselius, D. (2026). Syftar syftet på syftet? Om att ändra relationen mellan bakgrunden, vad som ska göras och vad man vill säga. I *Festskrift till Birgitta Nyström* Juristförlaget i Lund.

Total number of authors:
1

Creative Commons License:
Ospecificerad

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Festskrift till
Birgitta Nyström

Festskrift till

Birgitta Nyström

JURISTFÖRLAGET I LUND

Elizabeth A. Smith

Redaktionskommitté
Bernard Johann Mulder, Niklas Selberg och Annamaria Westregård

Utgivare
Stiftelsen Juristförlaget i Lund

To order a copy of this book please contact
eddy.se ab
Bokorder
Box 1310, SE-621 24 Visby, Sweden
+46 (0)498 25 39 00
order@bokorder.se

Publisher's address
Juristförlaget i Lund
Box 207, SE-221 00 Lund, Sweden
+46 (0)46 222 10 18
www.juristforlaget.se

Denna festskrift är utgiven med generösa bidrag från Emil Heijnes stiftelse för rättsvetenskaplig forskning och Rune och Lena Lavins stiftelse för rättsvetenskaplig forskning vid den juridiska fakulteten i Lund.

Festskrift till Birgitta Nyström
© 2026 Författarna och Juristförlaget i Lund
Omslagslayout: Magnus Bergström, Bergström & Co. AB
Foto, titelsida: Astrid Bjermer Nyström
Produktion: eddy.se ab, Visby 2026
Tryck: Livonia Print (Lettland) 2026, i samarbete med Printpool

ISBN 978-91-544-0592-3

Att mångfaldiga innehållet i detta verk utan medgivande av Juristförlaget i Lund, helt eller delvis, är förbjudet enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Förbudet gäller varje form av mångfaldigande, såsom exempelvis tryckning, kopiering, ljudinspelning liksom elektronisk återgivning eller överföring.

Innehåll

Författarpresentationer	13
BERNARD JOHANN MULDER, NIKLAS SELBERG & ANNAMARIA WESTREGÅRD Birgitta Nyström	19
BERNARD JOHANN MULDER, NIKLAS SELBERG & ANNAMARIA WESTREGÅRD Birgitta Nyström – English introduction	23
KERSTIN AHLBERG & NIKLAS BRUUN Medling i arbetstvister – vad tror du att det hände sen?	27
JOHAN AXHAMN Upphovsrättslig offentlighet inom forskning och utbildning	51
SONIA BASTIGKEIT ERICSTAM Algoritmisk arbetsledning – eller EU:s teknikreglering och arbetsledningsrätten	71
ANNIKA BLEKEMO Information enligt 19 § MBL kontra förhandlingsrelaterad information enligt 11 § MBL: En analys av informations- skyldigheternas dynamiska förhållande	91
LAURA CARLSON Collectivism, mutual support and democracy in Swedish labour law	111
ERIK DANHARD Arbetsrätten vid företagsrekonstruktion – några nedslag	129

DAVID DRYSELIUS Syftar syftet på syftet? Om att ändra relationen mellan bakgrunden, vad som ska göras och vad man vill säga	151
ÖRJAN EDSTRÖM MBL och konfliktlösning	165
LENNART ERLANDSSON Legalitet eller förvaltningsrättslig praktik ur ett barnperspektiv	183
STEIN EVJU Tvungen lönnsmemnd – en norsk spesialitet	197
PER EWALDSSON Medling för väl fungerande lönebildning	217
MATTHEW FINKIN On the Mathematical Management of People: Insight From the Ancient World	237
ERIK GRAHN Medling i arbetstvister – 35 år senare	251
JÓZSEF HAJDÚ Postgraduate Internships and Fair Remuneration: The Relevance of ECSR Collective Complaint No. 150/2017 for Hungary	265
MIKAEL HANSSON Om kvittning och korrigerig av preliminar lön	281
ANKIE HARTZÉN Minimilönedirektivet och kollektivavtalets rättsliga ställning i EU-rätten	299
PETRA HERZFELD OLSSON Vad kan skönlitteraturen göra för domaren?	315

JOHAN HOLM	
Arbetsmiljörättens gränser	329
ANDREAS INGHAMMAR & ERIK SINANDER	
EU-domstolen och den svenska arbetsrätten	349
STAFFAN INGMANSON	
Omställningsstudiestödet – en del av LAS-uppgörelsen	37I
ANDREA IOSSA	
The collective agreement in EU law and Swedish labour law: a tale of mismatch	39I
CAROLINE JOHANSSON	
På spaning efter tydlighet och förutsebarhet – Reflektioner över de nya reglerna vid uppsägning på grund av personliga skäl	4II
JENNY JULÉN VOTINIUS	
Kollektivavtal för äldre arbetstagare i EU:s medlemsstater	43I
ANDERS KJELLBERG	
Tripartism in the Nordic labour market models	449
MERVE KUTLU	
International Labour Organisation Fundamental Principles and The Right to Strike in Türkiye	49I
EMMA LINDH	
Om motsättningar i sanktionssystemet och en försvagad ogiltighetstalan efter 2022 års LAS-reform	507
LARS MAGNUSSON	
The twist of Swedish Model and Regulation change in Sweden 1990–2020	52I
JONAS MALMBERG	
Tio år i Arbetsdomstolen	537

RUTH MANNELQVIST

Arbetslinjen och omställning i sjukförsäkringen. En slank de hit, å en slank de dit, å en slank de ner i diket? 551

BERNARD JOHANN MULDER & KRISTINE WIDLUND

Professoranställningen i skärningspunkten mellan arbetsrätt och förvaltningsrätt 567

ALAN C. NEAL

Ensuring Regulatory Compliance. In Praise of a “Dynamic” Risk Assessment Approach 587

RUTH NIELSEN

Nye EU-regler om virksomheders due diligence |vedrørende arbejdsforhold og klima 613

PER NORBERG

Reflektioner kring EU och Arbetsrätten 633

JOEL NORDSTRÖM

Arbetsrätten, en balansakt 655

ANN NUMHAUSER-HENNING

Ofrivillig pensionering i ett äldrerättsperspektiv 679

KATARINA OLSSON

Löpande förvaltning och verkställighet i stiftelser – särskilt om uppdrag och ansvar för en verkställande direktör 699

EVA RYRSTEDT

Umgänge med barn – barnets rättighet eller föräldrarns? 721

MIA RÖNNMAR

Jämställdhet, diskriminering och *industrial relations* 743

MONIKA SCHLACHTER

Collective bargaining versus equal treatment in EU law 759

EVA SCHÖMER När skyddslogiken urholkas: Arbetsrättens gränser i ljuset av personlig assistans	779
NIKLAS SELBERG & ERIK SJÖDIN Teslakonfliktens odyssey genom rättssystemet	797
ANNA SONNSJÖ ANDERSSON Arbetsolyckor som brott mot liv och hälsa. Om kriminalisering i arbetsmarknadskontexten	829
MARIA STEINBERG Rättsligt skydd mot mental ohälsa i arbetslivet i en internationell miljö – några nedslag	853
LENA SVENAEUS Arbetsdomstolen och hotet från kvinnorna. En dyster historia om blanketter, blockader och blindskär	875
OLA SVENSSON Något om provocerade uppsägningar	895
JENNY SÖBERG Anställdas (il)lojalitet – Skyddet för arbetsgivare och hur det kan stärkas	921
CARIN ULANDER-WÄNMAN Kollektivavtalet ett flexibelt regleringsinstrument och en utmaning för rättssäkerhet och rättslig efterlevnad	955
ULRIKA WENNERSTEN The Protection of Trade Secrets in Research Institutions: A Brief Swedish Legal Overview	971
ANNAMARIA WESTREGÅRD ”Tio procent eller dra åt helvete” – några personliga reflektioner från insidan av den stora bankkonflikten 1990	995

SÖREN ÖMAN & EIRA ARB ZACKRISSON

Civilt tvångsarbete och farligt arbete vid höjd beredskap 1011

NIKLAS SELBERG & GUNILLA WIKLUND

Förteckning över Birgitta Nyströms skrifter 1983–2025 1029

Syftar syftet på syftet? Om att ändra relationen mellan bakgrunden, vad som ska göras och vad man vill säga

I. Inledning och syfte

Detta bidrag är en fristående fortsättning av en uppsats jag skrev i en högskolepedagogisk kurs våren 2021.¹ Att jag har valt att fortsätta på samma tema beror på ett antal faktorer, men en viktig sådan är att jag för ett par år sedan blev ansvarig för att fördela uppsatserna i ett av de lärarlag som finns på kursen för examensarbeten. Varje termin återkom en liknande visa: det fanns alltid ett antal "besvärliga" uppsatsämnen, det vill säga ämnen där det inte fanns någon på förhand given handledare. Detta löstes emellertid genom att vi hade Birgitta Nyström i lärarlaget. För oavsett ämne fick man ofta ett ja från Birgitta om hon hade kunnat tänka sig att handleda studenten, eftersom det är så roligt att handleda examensarbeten. Detta underlättade för mig att fördela uppsatser samtidigt som det var och fortfarande är inspirerande att som relativt ny handledare se

¹ Dryselius, D. (2021), "Men så kan man väl inte skriva?". Att använda "men" som övergång mellan bakgrund och syfte i enlighet med Swales CARS-modell. Uppsats i Att handleda uppsatser. Tack till alla er studenter som fått läsa tidigare utkast till detta bidrag och därmed gjort bidraget betydligt bättre.

hur erfarna handledarkollegor tar sig an uppgiften och det är också därför jag har valt att skriva mitt bidrag om just uppsatser.

Att handleda uppsatser är en sak, att skriva uppsatser är en annan och att börja skriva uppsatser är en tredje. Detta tycker många studenter är svårt: ”jag vet inte var jag ska börja”, ”det är så svårt att komma i gång” eller ”vad ska jag tillföra?” hörs ofta, tillsammans med att det är besvärligt att skriva inledningskapitlet. Att komma i gång må vara en sak, det gör de flesta förr eller senare. Men värre är det för de studenter som när de är klara fortfarande inte vet *varför* de har skrivit just den uppsats som de trots allt skrivit de senaste tjugo veckorna. Har man inte funderat kring varför man skriver uppsatsen och vad man vill säga kan en utomstående föreställa sig två saker: att den sista terminen blir onödigt jobbig och att studenterna blir ställda när examinatorn ställer den befogade frågan varför.

Men så behöver det inte vara, och dessa svårigheter går dessutom att undvika med enkla medel. Att det upplevs som svårt bygger nämligen på att många studenter har missuppfattat vad ett syfte är, och därför inte skiljer vad de ska göra (medlet) från vad de vill säga (målet). Denna missuppfattning vill jag reda ut, och det är också det som är syftet med detta bidrag: att visa att uppsatsens syfte är samma sak som det du vill säga med din uppsats.

2. Material

För att visa hur uppsatserna brukar se ut har jag gått igenom ett urval av examensarbeten. Urvalet består av samtliga uppsatser som har examinerats inom lärlaget Allmän förmögenhetsrätt och bolagsrätt (vilket Birgitta Nyström och jag själv tillhör) under sex terminer (från och med höstterminen 2022 till och med vårterminen 2025). Jag är givetvis medveten om att urvalet är begränsat, och därför får tas för vad det är. Främst är det två saker jag har tittat på: hur studenterna lägger upp de första avsnitten i uppsatsen och hur de anger uppsatsens syfte eller syften. De mönster som jag hittat återkommer termin efter termin med liknande fördelning, och

utan att extrapolera för mycket vågar jag påstå att utan förändringar på grund av yttre faktorer kommer mönstren se likadana ut under överskådlig tid.

Urvalet består av 158 uppsatser.² Av dessa hade i stort sett alla ett liknande upplägg i sitt första kapitel. Detta gällde särskilt att kalla kapitel 1 för Inledning och att kalla avsnitt 1.1 för Bakgrund. Av de 158 uppsatserna kallade 156 det första kapitlet för Inledning. De två som inte kallade kapitel 1 för inledning kallade det för Introduktion. Och eftersom introduktion är den latinska formen för inledning (*ductio* betyder att leda) anser jag att dessa hör hemma bland huvudgruppen. Det gör att samtliga 158 uppsatser kallade det första kapitlet för Inledning.

Avsnitt 1.1 var däremot mer varierat. Det vanligaste var att kalla det för Bakgrund. Detta gjorde 134 uppsatser, alltså nästan 85 %. Av de som inte kallade avsnittet för bakgrund valdes följande varianter.

<i>Avsnitt 1.1</i>	<i>Antal</i>
Bakgrund och syfte ³	5
Introduktion	4
Bakgrund och problemformulering	2
Inledande bakgrund	1
Introduktion i ämnet	1
Problembakgrund	1
Ämnespresentation	1
Inledning och bakgrund	1
Introduktion och inledning	1

² Av dessa var 149, alltså 94 %, på svenska. Av de nio som inte var på svenska var åtta på engelska och en på danska. Samtliga engelska använde Introduction och Background och den danska använde Indledning och Baggrund. Båda varianter har jag översatt till Inledning och Bakgrund, och jag har därför valt att hantera dessa tillsammans.

³ Dessa fem avviker delvis från de andra varianterna. Det beror på att samtliga dessa är studenter som jag har handlett, och som har fått läsa ett tidigt utkast av detta bidrag.

<i>Avsnitt 1.1</i>	<i>Antal</i>
Om ämnet	1
Syfte och frågeställning	1
Ämne och bakgrund	1
Syfte	1
De centrala rättsfrågorna	1
Ämnet	1

Inte heller här är det som synes särskilt varierat. Sammanlagt är det femton varianter, men de tre mest populära står för 11 av de 24 utfallen. Som framgår av uppställningen påminner också de flesta om bakgrund så som majoriteten av uppsatserna har kallat sina respektive avsnitt 1.1, men med olika varianter eller tillägg. Man kan därför säga att den allra största delen av de 158 uppsatserna använder Inledning som kapitel 1 och Bakgrund som avsnitt 1.1.

Härefter kommer i uppsatserna ett avsnitt som studenterna kallar för syfte. Den vanligaste varianten är inte att syfte står ensamt, utan att avsnitt 1.2 heter ”Syfte och frågeställningar”. I uppsatserna förekom 32 olika syften sammanlagt 198 gånger. Alla uppsatser innehöll minst ett syfte, och dessa var väldigt ofta antingen aktiva eller passiva verb.⁴ De tre vanligaste verben var *undersöka* (61 gånger), *analysera* (37 gånger) och *utreda* (29 gånger). Med andra ord utgör de en så pass omfattande del av syftena att jag utgår från dem i de exempel som jag återkommer till.

3. Att skapa ett forskningsutrymme

CARS-modellen (förkortning av *Creating a Research Space*) utvecklades under 1990-talet av lingvisten John Swales och består av olika nivåer och steg (av Swales kallade *moves* respektive *steps*), där jag i

⁴ Ett fåtal uppsatser använde substantiv i stället för verb, till exempel att ”ge en förklaring” i stället för att ”förklara” eller ”föra ett resonemang” i stället för att ”resonera”.

detta avsnitt ska fokusera på nivå 1 och 2, ”establishing a territory” respektive ”establishing a niche”.⁵

Bakgrunden ska enligt Swales göra två saker: (1) visa att ämnet är relevant, intressant eller på något annat sätt aktuellt samt (2) visa att det som redan finns är otillräckligt, bristfälligt, felaktigt eller liknande.⁶ Inom juridiken kan detta ske på olika sätt. Ett vanligt sätt är att utgå från ett nytt rättsfall, ofta från någon högre instans. Därigenom blir ämnet mer eller mindre per definition aktuellt, och uppsatsen brukar då kretsa kring hur det nya rättsfallet förhåller sig till det som gällde tidigare. Den andra delen av bakgrunden är också enklare om man utgår från ett nytt rättsfall, eftersom ett sådant ofta gör att den tidigare bilden inte längre stämmer utan behöver kompletteras eller korrigeras.⁷

Andra sätt att beskriva bakgrunden är att det finns en verklig situation som inte omfattas av någon uttrycklig rättsregel eller att det förvisso finns rättsregler, men man vill visa att rättsreglernas innehåll på något sätt är felaktigt, missvisande eller på något annat kan ifrågasättas, allt enligt (2) ovan.

Oavsett angreppsvinkel har (1) och (2) gemensamt att de kräver att det studenten ska skriva om är relevant för fler än de själva.⁸ Oftast är det också svårt att skilja mellan (1) och (2): säger man att det som finns är bristfälligt, blir det också många gånger relevant att rätta till bristen.

⁵ Modellen lanserades i Swales, J. M. (1990), *Genre analysis: English in academic and research settings*, s. 137 ff. men där kallas den inte CARS. Senare, i Swales, J. M. och Feak, C. B. (2012), *Academic writing for graduate students: essential tasks and skills*, s. 331 ff. kallas den uttryckligen CARS. Jfr kritik mot den, bland annat Sword, H. (2012), *Stylish academic writing*, s. 77 ff.

⁶ Till exempel Rienecker, L., Stray Jørgensen, P., och Lagerhammar, A. (2018), *Att skriva en bra uppsats*, s. 103 ff. och Alvehus, J. (2018), *Problemformulering*, s. 44 f.

⁷ Se även Samuelsson, J. (2008), *Tolkning och utfyllning: undersökningar kring ett förmögenhetsrättsteoretiskt tema*, s. 219 som menar att det är genom denna eftersläpande funktion som litteraturen blir en rättskälla.

⁸ Detta påpekades också av Hellner, J. (1969), *Syften och uppgifter för rättsvetenskaplig forskning*. Festskrift til professor, dr. jur. & phil. Alf Ross, s. 210.

Här är det samtidigt viktigt att betona att det inte handlar om att visa att tidigare författare har fel. I stället rekommenderas att vara tolerant mot det som redan finns, och utifrån det befintliga skapa sig utrymme. Detta går utmärkt utan att polemisera mot tidigare författare (sådant riskerar nämligen att slå tillbaka på en själv). Ett enkelt sätt att göra detta är att påpeka att det har gått lång tid sedan någon annan skrev om det, och att det sedan dess har hänt något som gör att det är dags att skriva om detta igen utifrån det nya materialet. Det som har hänt kan också vara nya rättsfall i intilliggande områden där man menar att dessa indirekt påverkar det man skriver om, eller kan det vara externa faktorer som gör att det tidigare måste uppdateras. Det senare kan vara att ny forskning visar att tidigare rön inte längre gäller, till exempel risker med olika substanser eller risker med olika byggmetoder.

Ett sätt att undvika polemiken är att kombinera två av anledningarna ovan, att det (1) har kommit ett nytt rättsfall som gör att det (2) är dags att revidera tidigare uppfattningar.⁹ Inom juridiken lär det också vara sällsynt att man kommer till ett tomt papper, utan det finns alltid något sedan tidigare och detta måste man som författare förhålla sig till. Ett nytt rättsfall kan man också utgå från är relevant för fler än en själv, vilket gör arbetet med att förklara varför man skriver om detta lite lättare.

Redan av att beskriva vad som finns har författaren förhoppningsvis antytt att det saknas något, att det som finns behöver förtydligas, klargöras, analyseras eller utredas ytterligare. Swales beskriver detta utifrån ett exempel, att "the move opens with an adversative sentence-connector", och nämner bland annat *however*, *but*, *nevertheless*, *unfortunately* och *yet*.¹⁰

⁹ Detta kan också gälla för vad man själv tidigare har skrivit, se till exempel Bernitz, U. (2013), Standardavtalsrätt, s. 103 jämfört med Bernitz, U. (2018), Standardavtalsrätt, där NJA 2017 s. 113 ("Den övertagna överlåtelsebesiktningen") gjorde att författaren ändrade sig, från att skriva att det *är* en viktig okodifierad rättsprincip till att i stället ange att det *torde vara* en viktig okodifierad rättsprincip.

¹⁰ Swales, Genre analysis, s. 154.

På svenska anser jag att *men* fungerar utmärkt för detta (det vill säga som jag gjorde inledningsvis i detta bidrag). På så sätt flyttas fokus från det som är (och med uppsatsen snart var), den identifierade bristen, till vad författaren själv tänker göra och tillföra. Fördelen med upplägget är att det koncist och konkret redogör för rättsläget och för vad som saknas utan att explicit förklara vad som ska göras. Detta kommer i stället i det efterföljande steget.

Att många studenter är ovana vid att börja en mening med *men* ser jag som överkomligt. När ämnet kommer på tal brukar de säga att de lärt sig i gymnasiet att man inte får börja en mening med *men*, men sådana invändningar kan man trots allt förhållandevis lätt avfärda med att de inte längre går på gymnasiet och att de därför bör ha tillräcklig språkkänsla för att våga börja en mening med *men*.

4. Vad ska författaren göra?

Nästa steg i bakgrundsavsnittet i de undersökta uppsatserna är att författaren i avsnitt 1.2 anger vad han eller hon ska göra, och det är här jag menar att studenterna hamnar fel. Som framgått ovan innehåller alla uppsatser något som författaren kallar för syfte. Genom dessa aktiva verb anger författaren vad som ska göras i uppsatsen, till exempel undersöka, redogöra eller analysera, och det är detta som de kallar syfte.

Men detta är inte några syften, i alla fall inte enligt rådande terminologi (som inte följer av det som görs i examensarbeten i juridik). I stället gäller det att skilja mellan vad som ska göras och vad som är målet med det som ska göras. Syftet är målet, inte medlet. Detta utgår från en så kallad *problemformulering*. En sådan är en eller flera sammanhängande frågor man vill besvara, ett eller flera sammanhängande fenomen eller utsagor man vill behandla eller ett påstående man vill argumentera för.¹¹ Detta kan i sin tur knytas till

¹¹ Se till exempel Rienecker m.fl., Att skriva en bra uppsats, s. 103 och Alvehus, Problemformulering, s. 16 ff.

de verb som förekommer i SOLO-taxonomin.¹² Verben ska läsas tillsammans med problemformuleringen, och då svara på vad studenten ska bidra med, det vill säga vad ska studenten göra för att läka den brist eller fylla det utrymme som han eller hon har identifierat.

Här skriver många studenter att ”syftet är att” följt av till exempel att syftet är att undersöka, syftet är att utreda eller att syftet är att analysera. Men detta är som sagt inga syften. De anger vad författaren ska göra, men inte de slutsatser författaren kommer fram till eller det som författaren vill argumentera för. Ett korrekt syfte handlar i stället om att ”avslöja” vad man kommer fram till. En uppsats är ingen pusseldeckare, utan poängen är just att mördaren ska framgå på första sidan. Om det du vill säga med uppsatsen är att Högsta domstolen har ändrat sig, skriv i så fall inte bara det, utan också vad den har ändrat sig till. Menar du att Högsta domstolen genom domen i PFAS-målet har ändrat personskadebegreppet, skriv i så fall vad som är det nya personskadebegreppet. Menar du att den allmänna reklamationsplikten är förändrad, skriv i så fall hur den ser ut numera. Eller menar du att ett antal äldre rättsfall ska förstås annorlunda än den etablerade bilden, skriv i så fall hur de i stället ska förstås.

Av uppsatserna framgår närmast identiska upplägg: i bakgrunden påstår författaren att den befintliga bilden saknar något, att det är något som inte stämmer, något som måste revideras i förhållande till ett nytt rättsfall och så vidare. Därefter följer de aktiva verben, där författaren mer preciserat säger vad han eller hon tänker göra: undersöka, analysera, utreda etc. och kallar detta för syfte. Men det

¹² SOLO används här som synonym till Bloom. För redogörelser av taxonomin, se till exempel Bloom, B. S. (1956), *Taxonomy of educational objectives: the classification of educational goals. Handbook 1 Cognitive domain*, Krathwohl, D. R. (2002), *A revision of Bloom's taxonomy: An overview. Theory into practice* samt Biggs, J. B. och Collis, K. F. (1982), *Evaluating the quality of learning: the SOLO taxonomy (Structure of the observed learning outcome)*. SOLO-taxonomin förekommer inte bara här utan på många andra ställen, till exempel på den mer lokala Handbok för att skriva kursplaner, s. 40, då kallad Blooms taxonomi för lärandemål.

är först efter verbet eller verben – med den bild jag argumenterar för här – som syftet så som det definieras ovan ska finnas. Det är alltså först här som författaren ska ange svaren. Och när studenterna inte gör det blir varför-frågan många gånger obesvarad, eller i vart fall framgår inte svaret uttryckligen. Vålligt inställd kan man ju ana att uppsatsen är skriven utifrån att man vill säga *något*, men detta måste kunna vara tydligare och mer precist.

Om studenterna däremot kopplar bakgrunden till syftet och vidare till ett eller flera verb ur SOLO-taxonomin framgår uppsatsens existensberättigande med enkla medel och på ett förhållandevis litet utrymme. Taxonomin i dess svenska översättning innehåller 79 verb (vissa förekommer på mer än ett ställe). Många av verben i urvalet av uppsatser förekommer också i den. Medvetna om taxonomin och dess struktur – till vänster enklare verb och till höger svårare – blir det därför lättare att välja mellan å ena sidan redogöra (som ligger långt till vänster i taxonomin) och å andra sidan värdera eller argumentera för något (som båda ligger långt till höger i taxonomin). Ju längre till höger i taxonomin, desto högre nivåer av lärande krävs (underförstått att det författaren säger sig göra faktiskt görs). Ju längre åt höger, desto svårare är det alltså att uppfylla det man säger att man ska göra.

Som ett exempel på hur detta fungerar kan tas betygskriterierna för examensarbetet. Dessa anger att för AB krävs bland annat att uppsatsens analys ”är systematiskt genomförd med stor grad av självständighet i förhållande till källmaterialet”.¹³ Detta är ett högt krav, och det är svårt att uppfylla även om studenten använder värdera eller argumentera som en del av analysen. Men om studenten har nämna (som förekommer längst till vänster i SOLO-taxonomi) som det aktiva verbet blir det väldigt svårt – i alla fall bara utifrån verbet nämna – att genomföra en självständig och systematisk analys.

¹³ Se Bilaga till kursplanen för kursen JURMo2 Examensarbete, 30 hp avseende betygskriterier, fastställda av Juridiska fakultetsstyrelsens nämnd för utbildningen på grund- och avancerad nivå den 17 maj 2011.

Här kan också ett annat problem noteras, att inte ta i tillräckligt när man anger vad man ska göra. Detta är ett mindre problem än tvärtom (det är värre att lova mer än man kan hålla), men innebär ändå att de säger en sak och gör en annan. Att använda ”nämna” men sedan analysera självständigt och systematiskt är missvisande, eftersom de gör något annat (i detta fall bättre) än vad de initialt sade att de skulle göra och på motsvarande sätt (fast värre) om de skriver att de ska analysera självständigt och systematiskt, men sedan mest citerar vad andra har skrivit.

För att göra sambandet mellan bakgrunden och det som ska göras tydligare bör man därför inte dela upp avsnitt 1.1 och 1.2 så som många studenter gör. I stället bör dessa framgå som den helhet de är. Det kan göras på olika sätt, men jag föredrar att kalla det första avsnittet för Bakgrund och syfte. Detta avsnitt ska innehålla bakgrunden enligt (1) och (2) ovan, följt av ett eller flera aktiva verb (vad som ska göras) och därefter syftet (vad du kommer komma fram till). Sedan följer avsnittet med frågeställningar. Frågeställningarna är i sin tur mer detaljerade, och ska kunna härledas till det eller de aktiva verben, alltså konkret ange vad undersökningen, analysen eller utredningen bland annat kommer att svara på. Genom att ha bakgrunden och syftet tillsammans skiljs syftet från frågeställningarna på ett sätt som förvisso avviker från materialet, men jag menar att det är bättre att ha dem för sig än att bryta upp sambandet mellan bakgrunden, verben och syftet. Sätter man det i stället i samma avsnitt, till exempel som ”Bakgrund och syfte” framgår det från början att dessa hör ihop.

5. Vad är ett bra syfte?

Varför-frågan och svaret på den är möjligen lättare när det gäller till exempel medicinska studier, där användningsområdena kan vara väldigt tydliga. För juridik är detta inte lika självklart. Vad vill du säga med denna studie? Om svaret då är att visa hur man utrotar en smittsam sjukdom skulle antagligen alla hålla med om att detta är

något bra. Men inom juridiken saknas motsvarande objektiva och värderingsfria mål, alltså något som alla kommer tycka är bra. Att visa hur man gör jorden till en bättre plats och dylika högre syften håller säkert de flesta med om är något att sträva efter, men det är svårt att ha det som syfte i ett examensarbete.

Här bör man i stället begränsa sig och samtidigt vara så objektiv som möjligt, och sedan är det upp till läsaren att göra vad han eller hon vill med uppsatsen. Att till exempel skriva att syftet är att visa att Högsta domstolen inte längre skiljer mellan tolkning och utfyllning kan vissa tycka är positivt, andra negativt. Men det är trots allt mer givande att skriva det än att skriva att man ska undersöka gränsen mellan tolkning och utfyllning, eftersom man i det senare fallet bara anger medlet men inte målet.

Att säga att man ska undersöka är nämligen inget svar på vad man vill komma fram till när man undersöker. I stället blir det ett meningslöst svar: på frågan varför man undersöker är svaret att man undersöker. På samma sätt är de andra vanliga verben – analysera och utreda – otillräckliga. Möjligen kan man gissa vad syftet är, särskilt för utreda, att om man ska utreda något finns det ett problem som kommer att utredas och svaret kan användas för att öka kunskapen inom just detta område. Men så skriver sällan studenterna.

I stället bör man skilja mellan medel och mål. Syftet är målet men inte medlet. Nästa svårighet blir då, om man nu ska ange målet: vad är målet, det vill säga vad är syftet, om det inte är att undersöka, analysera eller utreda?

Vissa gör det lätt för sig, och använder ett vanligt syfte med den rättsdogmatiska metoden: att framställa rättsordningen som ett sammanhängande system av regler. Detta sker bland annat genom samma verksamhet som doktrinen (i alla fall enligt en något förenklad bild).

As a system of norms the law is expected to conform to certain standards of rationality; the self-consistency of legal norms, as well as their collective consistency, is one such requirement. To eliminate the con-

traditions in legal provisions is, accordingly, a major aim of legal science.¹⁴

Denna beskrivning förekommer även på andra håll, när det redogörs för den rättsdogmatiska metoden och vad den innebär, till exempel att systematisera och tolka rättsreglerna.¹⁵ Jag ser heller inte att det doktrinen gör skiljer sig från det ett examensarbete som använder rättsdogmatisk metod gör, utan det handlar många gånger om samma sak: att framställa rättsordningen som en sammanhängande helhet.

Men detta är inte heller särskilt specifikt. I stället riskerar väldigt många uppsatser att ha samma syfte, och det är knappast ett fall framåt. Bättre blir det däremot om man uttryckligen anger vad man vill *visa*. Visa är neutralt eftersom det inte ligger någon värdering i det som ska visas, utan bedömningen lämnas till läsaren. Om jag som syfte anger att jag ska visa att Högsta domstolen skiljer mellan tolkning och utfyllning ska jag med andra ord ange det, och sedan är det upp till läsaren att dels avgöra om han eller hon vill läsa texten, dels avgöra – efter att ha läst klart – om han eller hon håller med om att Högsta domstolen gör detta. På så sätt framgår att syftet med uppsatsen – varför den ska läsas – är att visa läsaren något. Och detta gäller även för syftet med detta bidrag, att ”visa att uppsatsens syfte är samma sak som det du vill säga med din uppsats”.

Men så skriver inte studenterna. Den som skriver att han eller hon ska analysera en rättsregel eller ett rättsområde kan därför inte anses ha angett ett syfte så som syftet bör anges. Man ska som läsare inte behöva gissa vad syftet är, till exempel vad analysen leder fram till, och i sådana fall utgå från att alla uppsatser syftar till att ta bort motsatser ur rättsordningen. Analogt skulle detta nämligen innebära att alla deckare skulle ha samma mördare och det är knappast lämpligt. En uppsats kan mycket väl ha ett motsatt syfte, att visa

¹⁴ Alchourrón, C. E. och Bulygin, E. (1971), *Normative systems*, s. 3.

¹⁵ Se till exempel Peczenik, A. (1995), *Juridikens teori och metod: en introduktion till allmän rättslära*, s. 44.

att rättssystemet innehåller motsättningar. Detta kan också vara besvärligt nog: att "bara" visa utan att lösa kan till exempel bero på att det många gånger är tillräckligt komplicerat för ett examensarbete att över huvud taget hitta motsättningen. Min erfarenhet är också att de uppsatser som visar att rättsordningen innehåller motsättningar många gånger är väldigt bra, eftersom en sådan undersökning kräver en ordentlig och ofta besvärlig självständig och ifrågasättande analys.

Det är också här som jag upplever att studenterna får problem, eftersom de inte från början tänker på att de måste komma fram till något. Om de däremot redan från början funderar på varför och att då utgå från att vilja visa läsaren något, kommer processen att kännas lättare. Vissa kanske tycker att det är en spoiler att redan i första avsnittet avslöja vad man kommer komma fram till, men som sagt, det är ingen deckare.

Som ett allmänt råd gäller därför detta: först ange bakgrunden så som Swales beskriver den enligt (1) och (2) ovan. Därefter anger man tydligt vad i det som finns som är otillräckligt. Efter det följer vad man ska göra, och där ange verb från företrädesvis den högra delen av SOLO-taxonomin. Först efter det följer syftet, där man tydligt anger att "syftet är att visa" följt av det man har kommit fram till. Efter det är avsnitt 1.1 slut, och då följer avsnitt 1.2 med frågeställningarna, som ska konkretisera ett antal centrala frågor som uppsatsen ska svara på.

6. Avslutning

Det är många gånger svårt att skriva uppsats i juridik. Detta gäller särskilt examensarbeten. Lärandemålen och betygskriterierna kräver sin del, och det är första (och många gånger också sista) gången studenter får lägga en hel termin på bara en sak. Därför: om man inte är tydlig med vad man vill visa med sin uppsats kan svårigheterna bli onödigt stora. Om man däremot redan från början utgår från att syftet är det man vill visa med uppsatsen är jag övertygad

om att chansen ökar att skrivprocessen – och därmed den avslutande delen av utbildningen – blir angenäm och därmed kommer också uppsatsen många gånger att bli bättre.